

Το ιδεολογικό πλαίσιο της ευθανασίας

Επιστήμες / Επιστήμη & Θρησκεία

Βασιλική Κατσαούνη

Το ζήτημα της ευθανασίας δεν είναι σύγχρονο ούτε αναδύθηκε αυτόματα σε συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Αποτέλεσε κοινωνικά εξελικτική διαδικασία αιώνων στην οποία πραγματοποιήθηκε αλλαγή παραδείγματος, δηλαδή αλλαγή του τρόπου με τον οποίο ο άνθρωπος αντιλαμβάνεται τον κόσμο και τη θέση του σε αυτόν.

Οι εξελίξεις ή επαναστάσεις, από τα τέλη περίπου των μεσαιωνικών χρόνων, σε

τρία πεδία αποτέλεσαν τη βάση της εν λόγω μεταστροφής. Η αμφισβήτηση των θεολογικών αξιών, η εδραίωση του κοσμικού κράτους και οι επιστημονικές ανακαλύψεις έστρεψαν τη μεταφυσική³² αναφορά του ανθρώπου από το θεϊκό στο ανθρώπινο στοιχείο.

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΙΣ: α) ΠΑΠΙΚΗ ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ

Η πρώτη επανάσταση πραγματοποιήθηκε στο πεδίο της θρησκείας. Μέχρι τα τέλη του Μεσαίωνα³³ η Εκκλησία αποτέλεσε συνεκτικό στοιχείο της κοινωνίας. Οι κοινότητες είναι οργανωμένες γύρω από το θεμελιώδη ρόλο της Εκκλησίας ενώ δεν υπάρχει πάντοτε σαφής διάκριση μεταξύ κοσμικής και θρησκευτικής εξουσίας.

Από το 13ο αιώνα η Δυτική Εκκλησία αντιμετωπίζει σειρά ενδογενών προβλημάτων. Προερχόμενοι από την αριστοκρατία, κάποιοι επίσκοποι συγκεντρώνουν στο πρόσωπό τους εκκλησιαστικά προνόμια με οικονομικό όφελος. Πολλοί είναι οι αρχιερείς που ασκούν αξιώματα στις αυλές των ηγεμόνων μεταβιβάζοντας τα επισκοπικά τους έργα σε αναπληρωτή με το σύστημα της εντολής³⁴. Μέρος του ανώτερου κλήρου προσανατολίζεται προς τις κοσμικές αρμοδιότητες εκπληρώνοντας ανάλογες υπηρεσίες και υποχρεώσεις.

Η ανάληψη ενός θρησκευτικού τίτλου αποτελεί απλώς το μέσο ανάδειξής τους σε θέσεις ισχύος. Με την πρακτική αυτή απομακρύνονται από τα ποιμαντικά τους καθήκοντα ενώ υπάρχουν και περιπτώσεις κληρικών που καταγγέλλονται για παλλακεία, σιμωνία και άλλα. Η συχνή ιδιοποίηση των εξουσιών των τοπικών επισκόπων εκ μέρους του πάπα όχι μόνο έδωσε πολιτικό χαρακτήρα στις επισκοπές, αλλά και εξασθένησε την εξουσία που ασκούσαν οι επίσκοποι στον τοπικό ενοριακό κλήρο. Οι βασιλιάδες ελάχιστα μπορούσαν να επηρεάσουν τους διορισμούς γεγονός που αύξανε την επιθυμία διαχωρισμού των δύο εξουσιών.

Αρχές του 14ου αιώνα η κοσμική εξουσία του πάπα περιορίζεται από τους μονάρχες των δυναστικών κρατών. Ο πάπας συναινεί σταδιακά με την περιορισμένη αυτονομία των τοπικών εκκλησιών. Χαρακτηριστικό αποτελεί η αξίωση του Γάλλου βασιλιά το 14ο αιώνα να φορολογεί την εκκλησία και να διορίζει ο ίδιος τους επισκόπους. Εξάλλου η ανάδυση των κρατικών μορφωμάτων ερχόταν σε αντίθεση με την οικουμενικότητα του παπισμού.

Η γαλλική επέμβαση προχώρησε με την αιχμαλωσία των παπών ως το 1377 και τη μετατόπιση της έδρας τους στην Αβινιόν. Για 40 χρόνια η δυτική χριστιανοσύνη ήταν διχασμένη ανάμεσα σε δύο πάπες και δύο έδρες επιρροής τους. Σταδιακά ο κρατικός μηχανισμός³⁵ σχηματίζεται με ταυτόχρονη απομάκρυνση των κληρικών από το διοικητικό προσωπικό των ηγεμόνων, οι οποίοι χάραζαν πλέον την πολιτική

τους χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τις επιθυμίες των παπών ή των τοπικών Εκκλησιών.

Η υποχώρηση της παπικής εξουσίας άνοιξε το δρόμο και για την αμφισβήτηση της πνευματικής υπεροχής και της αυθεντίας του πάπα. Τον 15ο αιώνα στην Αγγλία και τη Βοημία εμφανίστηκαν αιρέσεις οι οποίες αμφισβητούσαν το αλάθητο του πάπα. Πανεπιστημιακοί δάσκαλοι στην Οξφόρδη και στην Πράγα, ο Τζον Ουίκλιφ και ο Γιαν Χους αντίστοιχα, υπήρξαν οι πνευματικοί υποκινητές δύο αιρετικών ή μεταρρυθμιστικών³⁶ κινήματων. Αν και κατεστάλησαν βίαια κατέδειξαν την αμφισβήτηση προς τους εκφραστές της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας. Αν και η Εκκλησία προσπάθησε να αναδιαμορφωθεί στο εσωτερικό της με το κίνημα για τη συνοδικότητα είχαν τεθεί οι βάσεις για τη Μεταρρύθμιση του 16ου αιώνα.

Το κίνημα της Μεταρρύθμισης προκάλεσε τη διάσπαση της δυτικής χριστιανοσύνης και διέλυσε τη μεσαιωνική ενότητα της πίστης και της εξουσίας της Ρωμαιοκαθολικής εκκλησίας. Η εκκλησία ως τότε αποτελούσε το μόνο θεσμό με ισχύ σε ολόκληρη σχεδόν την Ευρώπη, διοικητικό δίκτυο και νόμους σε ισχύ ταυτόχρονα με τους κοσμικούς.

Η άνοδος της απολυταρχίας σε Γαλλία και Αγγλία αλλά και η βαθμιαία συγκρότηση πρώιμης εθνικής συνείδησης δεν ευνοούσαν υπερεθνικούς θεσμούς ελέγχου. Ταυτόχρονα οι τακτικοί φόροι τους οποίους επέβαλε ο πάπας, οι έκτακτες εισφορές και οι αφορολόγητες εκτάσεις γης οι οποίες ανήκαν στην εκκλησία δυσχέραναν σε πρακτικό και πνευματικό επίπεδο τους πιστούς.

Το 1517 ο μοναχός Λούθηρος στη Γερμανία με αφορμή την πώληση συγχωροχαρτιών από εκπροσώπους του πάπα στη Γερμανία εξεγέρθηκε ενάντια στις πρακτικές της παπικής εκκλησίας. Ο Λούθηρος και οι υποστηρικτές του ήρθαν σε αντίθεση με το κλειστό δογματικό σύστημα της σχολαστικής θεολογίας αναδεικνύοντας την πίστη έναντι των καλών πράξεων ως το δρόμο της δικαίωσης μπροστά στο Θεό. Για τους μεταρρυθμιστές η παντοδυναμία του Θεού και η θεία βούληση είναι το κύριο μέσο της σωτηρίας.

Σημειώσεις

33 S. Berstein-P. Milza, *Ιστορία της Ευρώπης*, τόμος Α', μετάφραση Αν. Δημητρακόπουλος, Αθήνα, Αλεξάνδρεια, 1997, σελ. 239.

34 S. Berstein-P. Milza, ό. π, σελ. 242.

35 D. Nicholas, *Η εξέλιξη του Μεσαιωνικού κόσμου 312-1500*,

Αθήνα, ΜΙΕΤ, 2000, σελ. 670.

36 D. Nicholas, ό.π., σελ. 673.

Παρατήρηση: η ΠΕΜΠΤΟΥΣΙΑ συνεχίζει τη δημοσίευση με τη μορφή σειράς άρθρων της μελέτης «ΠΑΡΗΓΟΡΗΤΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΑΣΘΕΝΩΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΥ ΣΤΑΔΙΟΥ - ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΚΑΙ ΒΙΟΗΘΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ: ΜΙΑ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟ ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΕΥΘΑΝΑΣΙΑΣ» της ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΚΑΤΣΑΟΥΝΗ. Πρόκειται για αναθεωρημένη έκδοση του κειμένου που κατατέθηκε ως διπλωματική εργασία στη Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστήμιου με επιβλέποντα καθηγητή τον Νικόλαο Κόϊο.

<http://bitly.com/1LQMw1z>